

PERES IMRE

Erdős Károly

(1887–1971)

Életútja

Erdős Károly¹ Újsóvén született 1887. július 17-én. Édesapja Erdős József református lelkész és később egyetemi tanár volt, édesanyja György Julianna, a híres szatmárnémeti György Lajos lelképásztor leánya.

Egyéves volt, amikor 1888-ban Debrecenbe költözött a család: édesapja új szolgálati helyére. A Kollégiumban látogatta az elemi iskolát, majd ott folytatta a további tanulmányait: a gimnáziumit, majd a teológiai

gait is. Minden szinten kiváló tehetségéről tett bizonyosságot. Bekapcsolódott a kollégiumi ifjúsági munkába.

A *Hittanszaki Önképző Társulat* már elsős teológushallgatóként választmányi tagjává választotta². A társulaton belül sikereket ért el dolgozataival, pályamunkáival. A siker szinte minden évben megismétlődött, ami arra utalt, hogy nemcsak szorgalmas, hanem igen nagy tehetséggel rendelkező hallgató volt.

Kimagasló tanulmányi eredményei mellett lelki komolyságával is kivívta a kollégiumi társak és az akadémia vezetőinek megbecsülését. 1908-ban praceptor publicus, majd 1909-ben szénior lett. Szokás volt, hogy a szénior tisztsége betöltése után külföldi egyetemre megy továbbtanulni,³ Erdős Károly két év alatt három nyugat-európai egyetemen fordult meg. Először Berlinben tanult, ahol Emil Brunner tanulótársa volt. Az apostoli atyák és a korai egyháztörténet felé orientálódott, ahogy azt akkor az idősödő, de mindig friss Adolf Harnack (1851–1930) patrológus és exegetáló dogmatikus adta elő impozáns módon kutatásai teljes fényében.⁴ Mivel már akkor jó tudással rendelkezett az ókori nyelvekben, tagja lehetett a Harnack-szemináriumnak is, amit élvezettel látogatott. Berlin után Cambridge volt a következő tanulmányi hely, ahová gyarapítani ment ismereteit. Itt hosszabban elidőzött, egészen egy évig. Itt is olyan professzorra lett, aki szintén

1 Vö. Zoványi Jenő 1977, 791.

2 Akad. Évkönyv, 1905–1906, 212.

3 Czeglédy Sándor: Erdős Károly (1887–1971), RE 23 (1971)/8, 171–173., itt: 171.

4 Hogy Harnack milyen hatással volt a fiatal Erdős Károlyra, az meg is mutatkozott az ő későbbi írásaiban (vö. pl. A Didache kora, Debrecen, 1916., Antiochiai Ignatius levelei, Debrecen, 1925 stb.).

nagy hatással volt rá: Henry Barclay Swete (1835–1917),⁵ aki újszövetséges volt, és exegézisében jól hasznosította a patrisztikus irodalmat. A tanár–diák távolság ellenére mély barátságot kötött vele, ami levelezésük szerint egészen Swete professzor haláláig tartott. Cambridge-ből távozva Zürich volt az utolsó állomása ezen a tanulmánykörúton. Ott egy szemeszternyi időt töltött, majd útját újra Magyarország felé vette.

Hazájába való visszatérése után rövid időt káplánságban töltött: először nagybányai, majd debreceni segédlelkész volt. Ezután rövidesen, már 1913 februárjától segédtanár lett a teológiai akadémián, majd akadémiai docens az egyháztörténeti tanszéken. 1914 februárjától újabb megbízást kapott a Lelkészképző Intézetben. Itt hosszabb ideig működött: 1914–1918 között mint az intézet állandó docense, 1918 szeptemberétől pedig mint annak nyilvános rendes tanára – egészen 1929-ig, vagyis addig, amíg 1929. május 28-án nem léphetett édesapja örökébe: ekkor kapott kinevezést és lett a Debreceni Tudományegyetem Újszövetségi Tanszékének nyilvános rendes tanára. Közben az egyház vezetősége hasznosította tudását és képességeit, és először 1917-től a Lelkészképző Intézet helyettes igazgatói, majd 1924-től tényleges igazgatói hatáskörével bízta meg.

Tudományos pályája is szépen alakult. 1914-ben a bécsi egyetem teológiai fakultásán licentiatusi fokozatot szerzett, majd ugyanott 1919-ben doktori munkáját védhette meg, nagy elismeréssel.⁶ Az állandóan író-dolgozó tanár hamar további tudományos sikerben részesülhetett: 1927-ben a Debreceni Tudományegyetemen magántanári oklevelet szerzett. Ezután következett egyetemi működése, amely 1929 nyarától egészen 1950-ig tartott, amikor a református teológusképzés kiszorult az állami egyetem kötelékéből.

Erdős Károly szerény, alázatos, de szívós ember volt, akinek igaz lelke nehezen viselte az új állami rendszer politikai fondorlatait. Annál inkább örült, amikor a bécsi egyetemi doktorátus elnyerésének 50. évfordulóján a bécsi egyetem teológiai karának dékánja értesítette, hogy aranydiplomával tüntették ki.⁷ Ez 1970. június 23-án történt a tanévzáró akadémiai közgyűlés alkalmával, és ekkor Erdős Károly már majdnem nyolcvanhárom éves volt.⁸

Édesapjától, Erdős Józseftől örökölte a Biblia iránti tiszteletet és szeretet, elsősorban a Biblia tartalma iránt, de a bibliai fordítások iránt, illetve külső

⁵ Henry Barclay Swete sokat fáradozott Márk evangéliuma és Jelenések könyve körül, aminek szövegét és kommentárját két ízben is kiadta. Életéhez és munkásságához vö.: Arthur James Mason, Henry Barclay Swete, *The Journal of Theological Studies* 18 (1917), 257–262.

⁶ Czeglédy Sándor professzor Erdős Károly nekrológiájában jegyzi meg, hogy „sajnos, sem licentiatusi, sem doktori értekezése nem jelent meg magyar nyelven”: Czeglédy Sándor: Erdős Károly (1887–1971), 171.

⁷ Erdős József a debreceni teológiai akadémia évzáró ünnepélyén vehette át a doktori aranydiplomát a bécsi teológiai dékán, Wilhelm Dantine kezéből. Vö. Csohány János, *A bécsi protestáns teológiai fakultás: Dr. Erdős Károly aranydiplomás bécsi doktor*, RE 21 (1970)/9, 196–197.

⁸ Csohány János: *A bécsi protestáns teológiai fakultás*, 196.

kiadási formájuk iránt is. Így történhetett, hogy igen nagy számú és igen értékes bibliagyűjteménye lett,⁹ amelyet az állami szervek hivatalosan is magángyűjteménnyé nyilvánítottak.¹⁰ Ezt kis részben örökölte, de nagyjából saját magának kellett felkutatnia és megvennie,¹¹ hogy aztán olyan magyar biblia-törzskönyvet állítson össze, amely páratlan a maga nemében.¹² Ez az érték ma is díszíti a Debreceni Kollégium Nagykönyvtárát.¹³

A halál 84 évesen érte utol Debrecenben, 1971. június 6-án. Családot nem alapított, de tanítványai és barátai egész sokasága gyászolta a nagy professzort halálakor. Életét mintegy summázva a halálát követő napon ülésező zsinat így méltatta: „Megtetesítője és hűséges képviselője volt annak a tisztos, orthodoxus, de az evangéliumból mindig újat tanulni és elfogadni kész református szellemiségnek és kegyességnek, amelyet drága örökségként kell megőriznünk és továbbplántálnunk. A tiszántúli egyházkerület lelkipásztorainak sorában alig van olyan szolgatárs, aki ne lett volna tanítványa, és aki a tiszta orthodoxus reformátori kegyesség megőrzésére ne vett volna tőle életre szóló tanítást és hatást. Tanítványi környezetére gyakorolt mélylégi hatását az az egyszerű tény magyarázza, hogy egész életével, magatartásával, szavaival és cselekedeteivel tett bizonyosságot az evangéliumról, amelynek titkát egy életen át kutatta és örömét hirdette.”¹⁴

9 A Biblia-gyűjtés szeretetéről Erdős Károly így vall: „Kisdiák voltam, amikor rám bízta az Édesapám, hogy rendezzem el a könyveket. A Bibliákat csak úgy magamtól egymás mellé raktam s megszámloltam őket [...] Majd amikor az Újszövetség tanára lettem, magam is gyűjtöttem a Bibliákat, mert szükségét éreztem, hogy minél több fordítást megvizsgálhassak az eredeti szöveg magyarázásakor. A különböző magyar fordítások közül csak az egykori debreceni lelkipásztor s esperes Félegyházi Tamás 1586-ban éppen itt Debrecenben nyomtatott Újtestamentumát nem tudtam megszerezni, a többi igen. Később rendszeresen vásároltam a római katolikus és zsidó fordításokat is. S mivel a Károlyi fordítás különböző kiadásai sem egyformák, azokat is rendre venni kezdtem. Végül célul tűztem magam elé, hogy lehetőleg minden magyar nyelvű fordítást megszerezsek [...] Természetesen vannak olyan példányaim is, amelyek nem a fordítás, hanem nyomdai szempontból érdekesek.” Vö. Bottyán János: Ötszázötven Biblia dr. Erdős Károly gyűjteményében, RE 15 (1963)/12, 282–283, itt: 282.

10 Bottyán János: Ötszázötven Biblia dr. Erdős Károly gyűjteményében, 282.

11 Ahogy ő maga írja, hogy „az ország nagy könyvtárait kellett végignézni és sok-sok antikvárius boltot átböngészni, míg létrejött az a névsor, amelybe törzskönyveztem a Károlyi fordítás egyes kiadásait.” Erdős Károly: Károlyi Gáspár bibliafordításának törzskönyve, In: Vasady Béla (szerk.): Károlyi Emlékkönyv. A vizsolyi biblia megjelenésének háromszázötvenedik évfordulójára, Budapest, 1940 (A Coetus Theologorum kiadványsorozata, 1), 40–41.

12 Vö. Erdős Károly: Károlyi Gáspár bibliafordításának törzskönyve, 40–58.

13 Jelenleg Erdős Károly magángyűjteményi hagyatékából mintegy 900 bibliaunikumot tartanak nyilván. Vö. Fekete Károly: Az egyház belső élete, In: Studia et Acta 5, 603–640, itt: 615.

14 Bartha Tibor: Rendkívüli egyházkerületi közgyűlés a Tiszántúlon, RE 23 (1971)/9, 193–198, Megemlékezés dr. Erdős Károlyról, itt: 194.

Professzori működése

Erdős Károly teológiai érdeklődése kezdettől fogva igen széles volt, az evangéliumoktól (*krisztológia*) és az ógyháztól (*patrológia*) a reformáció századain át (*egyház-történet, dogmatika*) egészen a jelen egyházi életig és annak hitvalló neveléséig (*educatio fidei*). Azonban nem vitás, hogy szíve csücske az apostoli teológia volt, vagy ahogy ő maga egyik egyháztörténeti előadásában mintegy mentegetőzve fogalmazta meg: „*az őskeresztységnek általam felettébb kedvelt virágos és tanulságos mezeje...*”¹⁵, ahol legszívesebben járt és kutatott. A tanári pálya erre a kutatási orientációra a legjobb alapot adta a számára. Így amikor előadó lett a Lelkész-képző Intézetben, vagy később az állami egyetemen, teljes mértékben kibonthatta szárnyait.

Az állami egyetemen belül vezette saját újszövetségi tanszékét, de emellett szükség szerint átmenetileg segített más rokontanszékek vezetésében vagy azok munkáját támogatta.¹⁶

Érdekességnek számíthat, hogy Erdős Károly hittudománykari dékánként „egyetemi kiszállás” teljesítését is vállalta, amikor például egy alkalommal (1942. augusztus 29-én) Kállay Kálmán rektorral együtt személyesen vitték el ceglédi lakásába a 80 éves S. Szabó Józsefnek,¹⁷ a volt debreceni főgimnáziumi igazgatónak¹⁸ a díszdoktori oklevelet gazdag tudományos munkássága elismerésül.¹⁹

Erdős Károly irodalmi munkásságát vizsgálva látni lehet, hogy a különböző egyházi és vallási-hitbeli témáktól fokozottan az ókori témák felé orientálódik, amíg a patrisztikai irodalmon keresztül el nem jut az újszövetségi teológiához. Néhány írása rendkívüli jelentőségű, és ténylegesen új aspektusokat hoz a vizsgált témakörben. Másutt fontos volt számára úgy átölelni a témát, hogy részletes tájékoztatást adjon a tárgyalt problémaköréről. Viszont, mivel különböző szinten konfrontálódott az akkori egyház és teológia különböző kérdéseivel, fontosnak tartotta, ha nem is részletezni, de legalább úgy felhozni a témákat, hogy azok élővé váljanak, és motiváljanak az adott egyháztörténeti korszakban. Innen érthető, hogy bár az újszövetségi teológia számára szeretett *prima donna* volt, mégis olykor „elkalandozik” a teológia egyéb területeire is. Így férhetnek össze szakirodalmi

¹⁵ Erdős Károly: Méliusz üzenete, Debrecen, 1923, 1 (Apró füzetek, 5).

¹⁶ Mudrák József: Szemináriumok, intézetek, klinikák vezetői és szakelőadók a Debreceni Tudományegyetemen (1914–1950), *Gerundium* 1 (2010)/1, 123–153, itt: 123–125.

¹⁷ Czeglédý Sándor: Tudományos élet – Új theologiai díszdoktor, *ThSz* 18 (1942)/3, 192.

¹⁸ Vö. Seri András: S. Szabó József a Debreceni Kollégium tudós tanára (1862–1944), *RE* 36 (1985)/8, 214–216., (1985)/10, 232–233.

¹⁹ S. Szabó József egyébként tankerületi királyi főigazgató is volt. Tudományos munkásságát tekintve, vö. pl.: S. Szabó József: Károlyi Gáspár élete és munkássága, In: Vasady Béla (szerk.): Károlyi Emlékkönyv. A vizsolyi biblia megjelenésének háromszázötvenedik évfordulójára, Budapest, 1940 (Coetus Theologorum kiadványsorozata, 1), 7–25.

alkotásában is az újszövetségi írások a patrisztikai, egyháztörténeti, dogmatikai, vagy éppen gyakorlati teológiai reflexiókkal. Sőt figyelme kiterjedt olykor az egyházpolitikára, vagy éppen a magyar nyelv vizsgálatára is.²⁰

Tudunk arról is, hogy jegyzeteit gyorsírással írta, ahogy azt a Gabelsberger–Markovits-féle konvenció megkívánta, sőt tagja volt a debreceni gyorsírók társaságának és gyakran elnökölt a gyorsíróvizsgáknál is²¹.

Életpályáját és munkásságát értékelve úgy tűnhet, mintha konzervatív benyomást keltene, viszont konzervativizmusa ellenére olyan újszövetséges teológusunk volt, aki a múlt örökségét élővé akarta tenni kora és a jövő számára. Ezért nem meglepő, hogy „*hűsége abban is megnyilatkozott, hogy rendíthetetlenül ragaszkodott ahhoz, amit értéknek ismert. Ezért tisztelte és őrizte a magyar múlt értékeit, a református atyák lelki örökségét, a debreceni Kollégium hagyományait és azt, amit Debrecen városa jelentett a magyar nemzet történetében. Maga volt az élő debreceni hagyomány: életművében folytatódott Martonfalviék puritanizmusa, Hatvani István és Szikszai György ésszerű orthodoxiája, a konzervatív rajnai kálvinizmusnak Eduard Böhl-ön és édesatyján át hozzá is elérkezett hatása, és ezt a hatást tovább is sugározta.*”²²

Újszövetségi professzori minőségével és szaktudásával szorosan összefüggött egy másik nagyon fontos tevékenysége: a *bibliafordítás*. Erdős Károly már korábban nagyon mélyrehatóan vizsgálta a Károli-féle bibliafordítást és annak újabb revízióit, illetve más fordítók által készített fordításokat. Írásai és szaktudása felkeltette a Brit és Külföldi Bibliatársulat figyelmét és bizalmát, hogy a következő bibliarevízióban az ő ismereteit is haszonnal értékesítse. Így került sor arra, hogy a korábban Czeglédy Sándor (1883–1944) készítette Újszövetség-fordítást²³ egy bizottság revideálja.²⁴ Az elvégzett munka után az Újszövetség próbakiadásában

20 Vö. több írását és dolgozatát a Magyar Nyelv című folyóiratban is. Hasonlóan terjedelmes elemzés tárgyává tette a bibliafordító Károli Gáspár nevének helyesírását, amit végül az ő javaslatára a Magyar Bibliatanács Károli formában „kanonizált”.

21 Czeglédy Sándor: Erdős Károly (1887–1971), 173.

22 Uo.

23 Vö. Németh Pál: Czeglédy Sándor emlékezete, születésének századik évfordulóján, RE 35 (1983)/12, 276–278.

24 Ezt a fordítást, amelyben győri tartózkodása alatt behatóan segített dr. Szabó Miklós egyetemi magántanár, kionészakértő (Németh Pál: Czeglédy Sándor emlékezete, 277), Czeglédy Sándor önállóan kétszer is kiadta: Győrben (1924) és Budapesten (1930). Ez a szövege majd közös fordításban jelent meg Raffay Sándoréval együtt 1938-ban, mint teljes Biblia, amikor a beérkezett bírálatokat a Brit és Külföldi Bibliatársulat Czeglédy Sándorra bízta, hogy azok figyelembevételével még egyszer fésülje át fordítást. Ez lett a szakbizottságnak kiinduló (gépírásos) munkaszövege a további revízió elkészítésében. Vö. Az Újszövetség könyvei. Károlyi Gáspár fordítása és Czeglédy Sándor revíziója nyomán a görög eredetiből fordította a Magyar Bibliatanács Újszövetségi Szakbizottsága. Próba-kiadás, Budapest 1955, 6. Raffay Sándor fordításához vö: Raffay Sándor: Újszövetség-fordításomról, Evangélikus Theologia 1 (1947)/2, 33–36.

ezt olvashatjuk: „Az újszövetségi szakbizottság így alakult meg: elnök Pongrácz József pápai akadémiai tanár; tagok: Budai Gergely budapesti református, Erdős Károly debreceni református, Karner Károly soproni evangélikus, Kiss Jenő soproni evangélikus, Mátyás Ernő sárospataki református akadémiai tanárok és Békési Andor ócsai református lelkipásztor. A bizottság később Szabó József evangélikus püspök és Áprily Lajos nyugalmazott gimnáziumi igazgató behívásával egészült ki.”²⁵ Erdős Károly ebben a munkában igen aktívan vett részt. Olykor napokig volt távol katedrájától,²⁶ hogy az Újszövetségi Szakbizottság tagjai a Czeglédy-féle fordítás revízióját minél nagyobb összhangban együtt elkészíthessék.²⁷ A Szakbizottság utolsó ülését 1951. április 14-én tartotta.

Ez az időszak nagyon nehéz volt Erdős Károly számára, több oknál fogva. Egyrészt, mert az egyház a háború utáni időben egyre nehezebb helyzetben vajúdott, és a nyomasztó hangulat egyre jobban erősödött. Közben 1946-ban karácsony előtt eltemette édesapját. Az egyetemi fejlődés is igen rosszul alakult, mert 1950-ben kiutasították a hittudományi kart az állami egyetemből. Ezzel az eddigi egyetemi tanári státusza is bizonytalanná vált. Ilyen viszonyok között a bibliafordítás igazi lelki felüldülést jelentett számára. Az egyre nagyobb bizonytalanság és kiszolgáltatottság odasodorta őt, hogy nyugdíjba vágyott, amit aztán rövidesen el is ért.

Mielőtt ez bekövetkezett volna, Erdős Károlynak megadatott, hogy életének és tanári pályafutásának még egy nagyon különös eseményét elérje: 1954 nyári szemeszterében még megtarthatta életének 100. szemeszterét,²⁸ amit hivatalosan június 1-jén fejezett be, s ezzel búcsúzott el végleg az akadémiai szférától.

25 Vö. Székely Tibor: A magyar bibliafordítások történetéből 1500–1955. Irodalomtörténeti tanulmány, 2003, 45–46. Forrás: 8044368-Szekely-tibor-a-magyar-bibliaforditasok-tortenetebol-1500-1955.html (letöltés dátuma: 2016. 02. 14.).

26 Az első átnézés először is 75 napig tartott. Amikor a próbanyomás megjelent 1949-ben, ez csak a ténylegesen érintetteknek jutott. Azonban ezt a „kiadást” is újra át kellett nézni, amivel további 48 munkanapot töltöttek el. És ezután szükség volt még az egységesítésre is, vagyis olyan átnézésre, amivel a konkordantivitást biztosították volna. Ezzel is elment majdnem egy hét. És csak ezek után jelenhetett meg a nyilvánosság számára: Az Újszövetség könyvei, Budapest, 1955, 7.

27 Erről a tényleges revíziós munkáról így értesülhetünk az 1955-ös próbakiadás előszavából: „A bizottság 1947. augusztus 22-én kezdte meg a munkát és általában Budapesten dolgozott, mégpedig 1947-ben és 1948-ban a Bethesdában, 1948-tól a református teológián. 1950 március havában Sopronban volt egy hatnapos ülése.” Székely Tibor, A magyar bibliafordítások történetéből, 46., Az Újszövetség könyvei, 7.

28 Czeglédy Sándor: Erdős Károly (1887–1971), 171.

Irodalmi munkássága

Erdős Károly elég korán fogott hozzá a tollforgatáshoz. Már diákkorában szép munkái jelentek meg,²⁹ majd lelkészi szolgálata idején is napvilágot láttak tudományos igényű írásai.³⁰ Irodalmilag külföldi tanulmányútján sem volt tétlen, abból az időből is ismerjük néhány írását, némelyik pedig egészen rendkívüli jelentőségű.³¹ Amikor aztán teljesen csak a tanári tevékenységnek szentelhette idejét, még jobban megeredt a tolla, és szinte özönével jelentek meg írásai. Ezekből alább ténylegesen csak válogatást tudunk nyújtani.

Szerkesztői tevékenysége

Erdős Károly nagyon gazdag szerkesztői és irodalmi tevékenységet folytatott. Szinte folyamatosan az egész tanári működése idején dolgozott és készített kiadásra írásokat: másokét vagy sajátjait. Már az 1909–1910 közötti időben szerkesztette a debreceni Hittanszaki Önképző Társulat *Közlönyét*, amelyben erősen belmissziói cikkek jelennek meg. A komolyabb teológiai igényű *Debreceni Protestáns Lapot* az 1916–1925 közötti években szerkesztette Kun Bélával együtt, majd ezután a *Lelkészegyesület* című lapot is (1926–1935), amelynek felelős szerkesztője volt. Ezekon felül azonban kiemelkedő *Az Újszövetségi Füzetek* szerkesztése, amelyet az 1937–1947 közötti években végzett.³² A füzetkiadványok tulajdonképpen kisebb írások voltak,³³ amelyeket ő vagy édesapja írt, s itt-ott más szerzőnek a műve is publikálásra került bennük.³⁴ *Az Újszövetségi Füzetek* igazán az akkor folyó bibliafordítói, illetve a -revíziói munka termékei és debreceni tükörképei, ahogy az a füzetek tartalmából is látszik. Ezenkívül Erdős Károly még más kisebb terjedelmű sorozatot is szerkesztett. Tudunk arról, hogy szerkesztett egy *Apró*

29 Vö. pl. Emlékezés Szenczi Molnár Albert zoltárfordításának háromszáz éves megjelenése alkalmából, Debrecen, 1907., Zwingli 67 tétele, Debrecen, 1908., A kálvini reformáció hatása hazánkra, Debrecen, 1910., Isten eleve elvégzéséről, Debrecen, 1910., De bono temperantiae (díjnyertes pályamunka), Debrecen, 1911.

30 Vö. pl. Az angol puritanizmus, Debrecen 1912., Az anglikán egyház ismertetése főbb vonásokban, Debrecen 1912.

31 Sztáray Mihály Cranmerus Tamásról szóló históriás énekének forrása, Debrecen, 1913. Ebben a műben teljesen új felfedezéseket tett Sztáray Mihály egyik énekének forrását illetően. Vö. még: Ein bisher ungedruckter Brief Zwinglis, Zürich, 1912., Bullinger Henrik és Fejértóy János levelezése, Debrecen, 1913.

32 Későbbi kiadásokról nincs tudomásunk. Összesen 13 füzetet adott ki. Hogy ez a sorozat miért szakadt meg, csak sejtteni lehet.

33 Vö. Peres Imre: A Patmosz Újszövetségi Kutatóintézet kiadványsorozata, In: Peres Imre–Jenei Péter (szerk.): Az ókori keresztény világ, Debrecen, 2012 (Pathmosz könyvtár, 1), 7–9 (itt: 7).

34 Ilyen volt pl. Pákozdy László Márton: A Pásztor-igék János evangéliuma 10. részében, In: Erdős Károly (szerk.): Újszövetségi füzetek 13. Debrecen, 1947, 1–65.

füzetek című sorozatot, amelyben többnyire az ő alkalmi előadásai és felszólalásai kerültek kinyomtatásra. Ténylegesen kis formátumú, többnyire tíz-tizenöt oldalnyi füzetecskékről van szó, amelyek száma szinte ismeretlen.³⁵

Válogatott írásai

Szépirodalom, (köz)egyházi élet, történelem, emlékbeszédek

- Emlékezés Szenczi Molnár Albert zsoltárfordításának háromszáz éves megjelenése alkalmából, Debrecen, 1907.
 Zwingli 67 tétele, Debrecen, 1908.
 Emlékezés Kálvinról, Debrecen, 1909.
 A kálvini reformáció hatása hazánkra, Debrecen, 1910.
 Isten elevevégzéséről, Debrecen, 1910.
 Az angol puritanizmus, Debrecen, 1912.
 Bullinger Henrik és Fejértóy János levelezése, Debrecen, 1913.
 Bizonyágtétel (Husz János prédikációja latinból, jegyzetekkel), Nagybánya, 1915.
 A három első századbéli keresztény irodalom áttekintése, Debreceni Lelkészi Tár/Theologiai Értesítő, Debrecen, 1916. CV–CLXXX.
 A keresztyénség történetének egyes főbb mozzanatai a reformációig, Debreceni Lelkészi Tár/Theologiai Értesítő, Debrecen, 1916. CLXXXV–CCII.
 Könyves Tóth Kálmán, DKK 18 (1917), 46–47.
 Az én vallásom..., Debrecen, 1922. (többször kiadva).
 A kálvinizmus és a magyar lélek, Debrecen, 1923 (Apró füzetek, 4).
 Melius üzenete, Debrecen, 1923. (Apró füzetek, 5)
 Debrecen and her reformed Collage, Debrecen, 1927.
 A szemünk fénye (Hastings után ford.), Debrecen, 1930.
 A magyar református presbyter jogai, kötelességei és felelőssége, Debrecen, 1934. (többször külön lenyomatként is kiadva).
 A lelkész mint exegeta. Különös tekintettel az Új-testamentomra, Igazság és Élet 2 (1936)/2, 46–50.
 Jézus a modern szépirodalomban, Debrecen, 1938.
 A lelkész-képző intézet története, In: A kollégium tagozatai. A gimnázium, a polgári iskola, a tanítóképző-, a lelkész-képző- és a tanárképzőintézet, Írták: Nagy Sándor, Török Tibor, Erdős Károly, Bessenyei Lajos, Debrecen, 1943, 117–135.

³⁵ Az Apró füzeteket többnyire a Debrecen szabad királyi város nyomdája vagy a tiszántúli egyházkerület könyvnyomda vállalata adta ki, ill. nyomtatta ki. Helyenként a szerkesztőség megnevezése: a Kollégium. A költségeket különböző emberek állták, néha az utolsó oldalon fel is tüntetik a „szponzor” nevét.

Szentpéteri Kun Bélának egyházmegyei és egyházkerületi viszonylatban, valamint a debreceni városi és egyházi közéletben való működése, In: Révész Imre (szerk.): Emlékkönyv Szentpéteri Kun Béla hetvenedik születésnapjára, Debrecen, 1946. 152–163.

Prédikációk, bibliai elmélkedések

Arkhipus, Debrecen, 1916.

István vértanú, Debrecen, 1919.

Alázatosság (Lk 9,48c), In: Erdős Károly (szerk.): Újszövetségi füzetek 2. Debrecen, 1937, 36–38.

Nyíljanak meg a mi szemeink (Mt 20,31–33), In: Erdős Károly (szerk.): Újszövetségi füzetek 2. Debrecen, 1937, 38–40.

Miképpen állhat meg a Máté 24:34 verse? In: Erdős Károly (szerk.): Újszövetségi Füzetek 3. Debrecen, 1937, 62.

Az egyház és a világ, Debrecen, 1942.

A bibliafordítással kapcsolatos írások

Néhány megjegyzés az új Károli-revizíó próbafüzetére, Igazság és Élet 2 (1936)/7, 258–261., (1936)/8, 290–297 = In: Újszövetségi füzetek 2. Debrecen, 1937, 25–36.

Az Újszövetség magyar fordításai a reformáció óta, In: Újszövetségi füzetek 1. Debrecen, 1937, 1–21.

Komjáthy Benedek bibliafordításának zárójelei és synonymjai, In: Újszövetségi füzetek 4. Debrecen, 1938, 65–71.

Átdolgozás vagy revízió, In: Újszövetségi füzetek 6. Debrecen, 1939, 1–7.

Az állít ige az Újszövetség Károli- és Káldi-féle fordításában, In: Újszövetségi Füzetek 7. Debrecen, 1940, 1–6.

Károlyi Gáspár bibliafordításának törzskönyve, In: Vasady Béla (szerk.): Károlyi Emlékkönyv. A vizsolyi biblia megjelenésének háromszázötvenedik évfordulójára, Budapest, 1940 (A Coetus Theologorum kiadványsorozata 1), 40–58.

Az első teljes magyarnyelvű Újtestamentom, ThSz 18 (1942)/1, 7–15. = In: Újszövetségi füzetek 8. Debrecen, 1–9.

Az Újszövetség debreceni kiadásai, In: Újszövetségi füzetek 10. Debrecen, 1943, 1–26.

Újszövetségi és posztapostoli tanulmányok

De bono temperantiae, Debrecen, 1911.

A Didache kora, Debrecen, 1916.

Az őskeresztyén presbiterek, Debrecen, 1924 (Apró füzetek, 7).

Antiochiai Ignatius levelei, Debrecen, 1925 (különlenyomat) = ThSz 1 (1925)/5–6, 452–490.

- Pál apostol athéni beszéde, Budapest, 1927.
A galatiai probléma, Debrecen, 1930.
Máté evangéliomának exegésise (1–7. rész: Főként J. A. Alexander, Erdős J. [stb.] idevágó munkái feldolgozásával), Debrecen, 1930.
Máté evangéliomának exegézise, Debrecen, 1951.
Újszövetségi bevezetés (Pongrácz Józseffel együtt), Pápa, 1934 (többször kiadva).
Kálvin „Commentarius in harmoniam evangelicam” munkája és a görög szöveg,
In: Kálvin és a kálvinizmus, 81–98.
Az ember Jézus, In: Újszövetségi Füzetek 12. Debrecen, 1945, 1–7.

Recenziók, könyvismertetések

- Karner Károly: Máté evangéliuma, Igazság és Élet 2 (1936)/1, 39–40. = In: Újszövetségi Füzetek 2. Debrecen, 1937, 63–64.
De Heer J., Armagedon. A népek pusztulásának színtere, Igazság és Élet 2 (1936)/8, 324.
Ecsedy Aladár: A legnagyobb apostol, In: Újszövetségi Füzetek 1. Debrecen, 1937, 21–23.
Pongrácz József: Az Apostolok Cselekedetei magyarázata, Igazság és Élet 3 (1937)/4, 182.
Karner Károly: Isten igazsága, ThSz 18 (1942)/1, 45–46. = In: Újszövetségi füzetek 8. Debrecen, 1942, 10–11.
Hall Caine: Krisztus élete I–II, In: Újszövetségi Füzetek 11. Debrecen, 1944, 1–15.